

KÖZTÜNK VOLTÁL, BAKA ISTVÁN

Beszélgetés a költő szüleivel

Riportot bizonyára nem illik személyes megjegyzéssel kezdeni, de azt mégis el kell mondanom bevezetőül, hogy amikor a magnó csöndes sustorgása megindult, csupán reménykedhettem halott barátom szüleinek megértésében. A felvett anyagnál soha nehezebb írnivalóm nem akadt: a mondatok, történetek, gondolatok kerek egészek voltak, a megírásakor az emberi közelség miatt mégis nehéz küzdelemre készítették. Ezért nem tudtam s nem akartam érvényesíteni az irodalomtörténet önző szempontját, amely inkább konkrét adatokat kíván, mintsem emberi, szubjektív emlékezést.

Töttös Gábor

T.G.: – A Prantner János utca 16-ban, egy csöndes házban ülünk Baka István szüleivel 1996. május ötödikén. Az első olyan anyák napja, amin István nem köszönti édesanyját. Nem tartják kegyetlenségnek, hogy most róla beszélgetünk? Megértik-e azt, hogy a világ kíváncsi arra, amiről nagyon keveset tudhat?

Anya: – Nem tartjuk kegyetlenségnek, nekünk mindig jól esik róla hallani meg beszélni. Akkor úgy érezzük, mintha egy kicsit köztünk lenne.

T.G.: – Az előbb megvallotta, nem telt el még nap, hogy ne gondoltak volna rá. Igazából nem tudom, nem is tudhatom elképzelni mindezt, de kezdjük ott, ahol talán az egész kezdődött. Mikor ismerték meg maguk egymást?

Anya: – Az nagyon érdekes volt. Én harmadikos polgárista voltam Tolnán, a férjem ott volt katona. A községháza előtti téren fogadtuk őket...

Apa: – Akkor jöttünk meg a Délvidékről. A megszállásban, illetve a visszavonulásban részt vettem már.

Anya: – Úgy szemben álltunk egymással. Mondtam a mellettem lévő lánynak, nézd, az a szemtelen katona folyton idenéz. Rá talán egy hónapra ismerkedtünk meg, 1941. szeptember 30-án. Már akkor elkezdtünk egymással beszélni...

T.G.: – Maga tolnai?

Anya: – Tolnai vagyok. Lánykori nevem Stirszky Mária. Jó kis lengyel nevem van. A nagyapám Lengyelországban született, mint vándoriparos került Magyarországra. Ahol ő született, ott volt 1856-ban egy parasztfelkelés, és menekülniük kellett. Az édesapja, ő meg a bátyja Bécsbe kerültek, az édesanyja meg a karon ülő másik testvére valahogy eltűntek az úton. Az édesapja egy asztaloshoz került udvarosnak, ők ott tanulták a mesterséget. Abban az időben nem lehetett másképp segédlevelet kapni, három országba kellett nekik elmenniük. Bécsben tanult, volt Poroszországban, Csehországba akart menni. Pozsonyban dohányt akart venni, mert pipázott, megkérdezte, hogy hol van? Mondták neki, hogy Pozsonyban, Magyarorszá-

gon. Hát ha már ide keveredett, akkor már itt marad. Budapesten kapott mesterlevelet, s Tolnán volt ulánus katona. Ugyanazon a laktanyaablakon látta meg a nagyanyámat, ahol a férjem is ki szokott nézni. Nagypám letelepedett Tolnán. Édesapámék hatan voltak testvérek, csak ő lett asztalos közülük.

T.G.: – S mikor házasodtak maguk?

Anya: – Gyerekkorunkban. Negyvenhárom december 26-án, 23-án volt a polgári, karácsony másnapján a templomi.

T.G.: – Ez „ideális” idő volt a házasságra, ugye?

Anya: – Háború volt, de az én negyvenöt osztálytársam, akikkel együtt jártam a polgári iskolába, ott volt, a hittanárom esketett bennünket...

Apa: – Nagyon szép esküvő volt, mert én akkor már továbbszolgáló szakaszvezető voltam, s a továbbszolgáló társak meg a tiszthelyettesek gyönyörű vörösszegfű-virágcsokrokkal köszöntöttek bennünket. Szerencsém volt, csak Dél-Erdély megtámadásakor kerültem ki a frontra, mert apám is katona volt, én meg jutasi várományos voltam a legfiatalabb továbbszolgálóként. Negyvennégy augusztus 20-án kellett volna bevonulnom a tiszthelyettesire. De ebből nem lett semmi, Dél-Erdélyben kószoltam meg a háborút...

T.G.: – S majd négy év telt el, hogy István született...

Apa: – Negyvenöt október 13-án jöttem meg amerikai fogságból.

Anya: – Ha nincsenek a szüleim, akkor nem tudunk miből élni. Akárhol voltunk, én mindig hátizsákkal hazajártam, tőlük kaptunk krumplitól lisztig mindenfélét. Volt egy tyúkocskánk, az tojta meg a péknek a kenyérsütés ellenértékét.

T.G.: – Negyvennyolcban, amikor István megszületett, hogyan alakult az életük?

Apa: – Akkor már itt voltam őrsparancsnok, később Bátán lettem helyettes, majd Tamásiba kerültem parancsnoknak. István Bátán volt kisgyerek, élvezte is...

Anya: – Kilenc hónapos volt, mikor Bátára kerültünk, ott agyonimádta a falu, nagyon szép kisgyerek volt, barátságos volt, és tízhónapos korában úgy beszélt, hogy mondatokat mondott. Mondta a házibácsinak, hogy „Vigyázz, bátyja, megázol!” Mert álltak az eresz alatt mindketten hátratett kézzel s esett az eső. A bácsi meg indult hátra az istálló felé, aztán mondta neki: „Vigyázz, bátyja, megázol!” Kilenc hónapos korában kezdett beszélni: „Anya, apa”, később, ha felébredt, rázta a kiságy szélét, és kiabálta, hogy „Hustorkát, ustorkát!”, akkor már éhes volt. De egyébként nagyon elkényeztetett gyerek volt... *Húst, hurkát!*

T.G.: – Maga kényeztette el?

Anya: – Igen. Volt nekünk előtte egy kisbabánk, de az koraszülött volt, és nem volt a bélrendszere kifejlődve. Meghalt. Az is császárral született, s mikor az Istvánkám született – ő is császárral –, akkor azt mondták, hogy nem lesz több gyerekünk. S én nem mentem be, mikor a tanár úr engem hívott, mert ő akarta a műtétet megcsinálni. Félttem, hogy megint, ha korábban megyek, ez se marad meg, ezért elvágtam

minden utat, én nem tudtam elképzelni, hogy ne legyen gyerekem. Megvártam, amíg már mennem kellett. Az orvos akkor volt szerelmes a feleségébe, s elfelejtette elvégezni a műtétet, hogy ne *lehessen* több. Ezért kényeztettem, hogy, jaj, csak ez az egy megmaradjon, jaj csak ez megmaradjon. És ezt vesztettem el... Éjjel-nappal ringattuk, mindenért elsírta magát, de amikor tudott már jönni-menni, játszani, akkor már nem volt olyan nagy probléma. De ha egy kicsit is többet sírt a kelleténél, én akkor már rohantam vele az orvoshoz. Bátán az öreg doktor bácsi ment hátra a feleségéhez a konyhára, és mondta a feleségének: – Csak tudnám, hogy a kis Bakáné már megint mit talál ki, hogy mi baja van a fiának. Nekem meg azt tanácsolta, hogy ne ringassam, hanem csak tegyem a kiságyba. Betettem én, de a tizedik szomszéd-ban is halottam, hogy sír. Hazamentem. Ő állt, aludt, de kapaszkodott a kiságyba. Egy hét alatt mégis leszokott a sírásról ő is, meg én is arról, hogy a szomszédba meneküljek. Attól kezdve – mert az édesapjának olyan munkája volt, hogy keveset volt velünk – annyira összeszoktunk, hogy igazán anyás gyerek lett belőle. S mikor a Zsuzsi már beszélni tudott, az el is osztotta kétfelé a családot, azt mondta, én apukáé, István anyáé.

T.G.: – *Miket szeretett játszani? Voltak barátai?*

Anya: – A házban voltak. A nagyobbak. De egész kis korában a szétnyitható képeskönyveket nézegette. Sok verset tudtam, azt mondogattam neki, énekelgettünk népdalokat. Jó időben felültünk a kerékpárra, elöl volt az ülése, a holtág töltésén végigkerékpároztunk, végigénekelünk a *Zöld erdőn ibolyavirágtól* kezdve minden ilyen kis gyerekdalt meg népdalt, pedig akkor még Weöres Sándor nem is volt ismert. Azt daloltuk, amiket én tanultam. Nekem nagyon jó nagymamám volt, németül tőle tanultam, az ő német kalendáriumjaiból, amikor még nem is jártam iskolába. Sok németet is tudtam, de őneki nem tanítottam, hanem mindent szépen magyarul. Ő magától tanult meg németül később, én csak a kiejtésén csiszoltam...

T.G.: – *Mikor tanult ő meg németül?*

Anya: – Istvánkám már gimnazista volt, amikor egy nyáron nem csinált mást – harmadik gimnázium után –, mint három nap latin, négy nap orosz, három nap német, négy nap orosz. Ez így ment, végig az egész nyáron. Üdülni eljött velünk két hétig, de ő ott is különvonult rádióval, könyvvel, úgyhogy mindig olyan könyvbúvár volt. Mindig olvasott. Mikor ő már megértette, hogy mit jelent egy-egy kép, mikor le tudta írni nagybetűvel a nevét, akkor beiratkozott a könyvtárba Tamásiban...

T.G.: – *Akkor már Tamásiban voltak?*

Anya: – Igen. Az első osztályt és a másodiknak a felét végezte ott. Márciusban jöttünk Szekszárdra. Akkor a Botosnéhoz járt a Garayba. Botosné volt az, aki nagy diadallal végigvitte a könyvet, a Vernét az egész iskolában, hogy egy második Vernét olvas. És az volt már az utolsó Verne-könyv! Azzal fejezte be, akkor már áttért a Jókaira, és úgy ment tovább. Én általában Gárdonyival szoktam kezdeni a gyere-

keimmel, mert a legértelmesebben, a legszebben, legérthetőbben ő írt.

T.G.: – *Volt-e valami kedvenc története?*

Anya: – Istvánkámnak? Hát ő szokott mindenfélét mesélni...

T.G.: – *Olvasmányélményeket, vagy fantáziából?*

Anya: – Mindkettőt. Ó, fantáziából is. Valami folytatásos regényt talált ki...

Apa: – Napköziben ő mesélt a gyerekeknek...

Anya: – Már Tamásiban is így volt. Bölcsőde nem volt, óvodába nem járt, csak utolsó évben. Engem kineveztek irodai állományba. Szükség volt a pénzre éppen...

Ötvenhat márciusában jöttünk Szekszárdra a gyerekekkel, addig nem volt lakás.

Apa: – Akkor megalakították itt a tisztiőrsöt, ide helyeztek őrsparancsnoknak. Az első tiszti őrsnek én voltam itt a parancsnoka.

T.G.: → *S tényleg, az édesapa mit látott a fiában. Olyannak szerette volna, amilyen volt?*

Anya: – Ő futballistának szerette volna...

Apa: – Azt szerettem volna, ha sportol. Dehát nem lehetett. Labdával is, ha játszottunk, nagyon ritkán rúgott bele. Egyedül a kerékpárt szerette.

Anya: – Kapott egy futball-labdát, az úgy ment tönkre, hogy betette a spájzba, s az ott szépen összeszáradt. Ha megkérdeztük, mit kér születésnapra, névnapra, karácsonyra, húsvétra, ő mindig azt mondta: könyvet. A Zsuzsi mindig azt mondta: hímezést, ő hároméves korában már hímezett – még beszélni nem tudott szépen –, Istvánkám mindig könyvet kért. S amit akkor kapni lehetett, azt megvettük neki. Az én könyveim a szülői házban maradtak...

T.G.: – *Kénytelen volt fejből fölidézni őket?*

Anya: – Igen. Aztán, amit a nagymama mesélt, azt áttettem magyarra. István is szerette a nagyszüleit. A tolnaiakat.

T.G.: – *A szekszárdiakat nem?*

Apa: – Úgy alakult, hogy nekem az édesanyám öt éves koromban meghalt. Nem is tudok rá visszaemlékezni, hogy milyen volt. Aztán hét éves koromban lett egy mostohám. Nem is csoda, hogy én elmenekültem – elég korán –, már tizenhét-tizennyolc évesen katona voltam. Született egy féltestvérem, az volt a minden. Annak lett egy lánya, a mi gyerekeink olyan másodrangúak voltak.

T.G.: – *Gondolom, Pista jól érezte ezt.*

Anya: – Hogyne. Szüleimet, nagyszüleimet nagyon szerette, de nem szeretett ott lenni, mert az egyik unokatestvére felbiztatta a többieket, s azok szegény gyereket mindig bántották. Volt úgy, hogy elmentek a Dunára, lemaradtak. A két fiú beállította a kátrányos hordóba. Istvánkám süllyedt lefelé és sírt. Amikor kiemelték, még őt verték meg, hogy miért mászott bele. Nem is tudott volna belemászni. Úgyhogy ő rettegett...

T.G.: – *Tényleg milyen félelmei voltak? Ez minden gyerekre jellemző.*

Anya: – Ő olyan kis magánakvaló volt. Félt az erőszaktól. Én meg mindig arra taní-

tottam, hogy nem szabad verekedni. Tudom, egyszer mentem értük, akkor fenn jártak, oda a Babits-napközibe, és a Zsuzsit valaki bántotta, ő meg akarta védeni. Ökölbe szorítva kitette a két kis kezét, de ő hátrált, ütni nem mert. Azzal tudta kivívni a tekintélyét, hogy mindig mesélt, amit maga kitalált, s akkor másnap megint, harmadnap megint. Volt egy-két tanítónő, aki nem nézte jó szemmel, hogy ő sokat olvas, nem megy a többiek közé játszani. Az egyik azt mondta: – Szedjete össze a Bakának mindenféle vacakot a padláson, mert az minden vackot elolvas. S akkor sírva mesélte nekem, hogy képzeld, anyukám, mit mondott nekem a tanító néni. Hát én nem is vackot olvasok. Egy Jókai volt a kezében. Másnap aztán megkértem a tanító nénit, hogy ne gázoljon bele a gyerek önérzetébe, mert nem vackot olvas, hanem éppen Jókai *Fekete gyémántokja* volt a kezében. Volt neki ilyen tanítónője több is...

T.G.: – *S kiket kedvelt? Volt-e olyan, aki sokat nyújtott neki?*

Anya: – Hát, sokat a Margit néni, ott a kórház mellett lakott, még mindig él, a Zsuzsinak is kedvenc tanárnője lett. Nemcsak tanította, hanem meg is értette őket, a lelkükkel is foglalkozott. Elment gyakorlatis tanárnőnek, akkor a Klári vette át őket. Ő viszont csak azzal törődött, hogy minél többet nyújtsanak az úttörőnek. Ő szépen mondott verset, így a Klári aztán mindenhova küldte, ahol szerepelni kellett. Egyébként, hogy milyen volt, az őt nem érdekelte. Egyik nap megdicsérte a szülői értekezleten, hogy bárcsak minden gyerek ilyen jó lenne, másnap meg István hozza a félévi bizonyítványt, és négyes volt magatartásból. Csak ez egyszer mentem be jegy miatt... Én tudtam, hogy nem nyújtja azt, amire képes, mert ő beállt az irodalomra, őt a nyelvek érdekelték, abban ő mindig sokkal többet tudott a társainál. A többit azt csak azért tanulta meg, mert muszáj volt. Tudtam, hogy neki ehhez van tehetsége. Tudatosan hagytuk, hogy ő ezzel foglalkozzon, és nem szekáltuk a többiért. Jó, arra vigyáztunk, hogy a bizonyítványa olyan legyen, amivel a középiskolába fölveszik, ott meg már tudtam, amit ő választott, azzal úgyis tovább fog jutni.

T.G.: – *Ekkoriban már írogatott?*

Anya: – Hogyne! Már általános iskolás korában, már ötvenhat karácsonya előtt is írt verseket...

T.G.: – *Már nyolc éves korában?*

Anya: – Igen. Kiderült, hogy ezeket a verseket egyszer a Klári néninek odaadta. Mert ő mondta nekem, küldjem az Istvánt, megvan a füzet. Közben Istvánkám már nem volt olyan állapotban, és én szóltam neki, hogy átmegyek a füzetért. Azt mondja, hogy lent volt a pincében, elázott. Hogy aztán hol van az a füzet? Zsuzsin keresztül a lányát megkérjük, nézzen utána, hátha nem ázott el mégsem az a füzet... Nálam csak egy anyák napi maradt, amit hatodikos korában szavalt. Mondta, hogy „Édesanyámnak írtam én” s akkor szépen elmondta az iskolai ünnepélyen.

T.G.: – Lehet, hogy ez volt első nyilvános fellépése saját versével?

Anya: – Saját versével igen. Mindjárt előkeresem.

Édesanyámnak

*Ki az, ki átkísér az élten,
kiterjeszti védő kezét?
Ki úgy szeret, mint senki más sem,
ki értünk éli életét.*

*Édesanyám az, köszöntse versem,
bár a lant ügyetlen kezemben,
talán, ha mégis megfelel e pár szó,
megnyugvást érzek én szívemben.*

*E versben nyújtok át virágot,
kis kacskaringós rímeket,
hogy értem fárad szakadatlan,
így mondok néki köszönetet.*

1960. V. 7.

*Anya: – Tizenkét éves volt akkor, de már nyolc éves korában kezdte a versírást. Emlékszem, volt ilyen verse, hogy *A halak karácsonya*. Aztán, amikor elküldték kultúrtáborba, s az egyik éjszaka, amikor ő volt őrségben, akkor arról is isteni verset írt, aranyosat. Ahányszor elmentünk üdülni, hármásban, mert apának sokszor dolga volt, ő mindig bennmaradt az üdülőben olvasni. Ha visszamentünk, és nem volt ott, mindig versben üzent. Egyre nagyon emlékszem: „Gyertek utánam, / a mólón pecázok, / halat, azt nem fogok, / csak a pecabotot.” Örökké így üzengetett. Diákkorában mindig, itthon is így üzent nekem, bár ritkán járt el hazulról, jobban szerettem, ha idejártak hozzánk. Kékes Gábor, Csizmadia Sanyi. Merő Béla az anyák-napi vers után kezdett vele barátkozni, mert nem egy osztályba jártak, de ezt hallotta. Vele meg Hanák Ottóval lettek testi-lelki jóbarátok. A fiúk különben kiálltak mellette. Becsődültek az osztálytársai mind hozzám, a kapitányságra, a Weisz Bandi meg a többiek, hogy ilyen igazságtalanságot, hogy jobban ért a magyarhoz, mint a V-né, mégis négyest kapott. Ő meg azt mondta, azért, ne higgye azt, hogy többet tud, mint én... Akkor még számított a hetedik féléves bizonyítvány a gimnáziumi felvételin. Az igazgatóhelyettes elismerte, hogy igazam van, de nem tehetett sem-*

mit. Nyolcadik év végén aztán telefonált nekem, hogy „agyonvágom a fiadat, de ha holnap be tud jönni, és az egész nyolcadikos matematikából tud felelni, akkor megadom neki a négyest, hogy ne rontsam a bizonyítványát”; mert a többiből mindenképp jó jegyei voltak, különben kénytelen lesz kettést adni. Akkor egész éjjel fent voltunk, átvettük eleitől végéig a matematikát, másnap délelőtt bement. Dél felé olyan huncut mosollyal jelent meg nálam: tudtam. Nem akart matematikával foglalkozni... A gimnáziumban is azzal volt probléma. Ő oroszos osztályba járt, a Molnár Marika első osztálya voltak. A Marika irult-pirult az évnyitón a gyerekek között, nagyobb zavarban volt, mint ők, de nagyon jó osztályfőnök lett. Ráértett arra, hogy kinek, mit, hogyan kell megengedni, kiben mi az, ami ér valamit, amiben tehetségesebb. A gyerekek hat napon át két-két órában tanulták az oroszot. Amikor István először harmadikban részt vehetett a tanulmányi versenyen, akkor csak azért lett ő a második, mert azt akarták, hogy az így első helyezett negyedikesnek biztos legyen a felvételi. — Hát István, te még jövőre is ráérsz első lenni... Az is lett. Már ekkor is olvasott orosz könyveket, persze, csak ami megjelenhetett. A szamizdatot később kapta Leningrádban. Az orosz irodalmat meg Gorkijt be tudtam neki szerezni Pesten, a Szovjet Kultúra Házában, a kollégák is hozták.

T.G.: — A gimnáziumi évek alatt kezdettől szerette az oroszot?

*Anya: — Hát nem tanítottak franciát, nem tanítottak angolt, s én tudtam neki néha olyan könyvet is szerezni, ami nem volt pártos, vonalas. Akkor kezdett egy kicsit belemélyedni az orosz irodalomba, s ugye Tolsztojtól, Dosztojevszkijtől is olvasott eleget, mert azokat meg tudtam neki szerezni. Hogy aztán az én belügyi barátaim hogyan szereztek meg azokat, azt én nem tudom. A *Háború és béke* nem volt betiltva, a *Kreutzer-szonáta* sem. A *Karamazov testvérek* sem. Én ugyan nem tudtam, mi van ráírva, mert mi németül tanultunk...*

T.G.: — Hogy nézett ki István egy napja, amikor gimnazista volt?

Anya: — Reggel felkelt, összecsapta magát. A cipőjét kipucolni, azt nem szerette, azt nekem kellett csinálni. Megigazítani rajta a pulóvert, az ingnyakat, mert az állt össze-vissza...

T.G.: — Ez mellékes volt az életében?

*Anya: — Őt a külsőségek abszolút nem érdekelték. Nem is vette észre. Volt úgy, hogy elment hazulról, egy barna és egy fekete cipő maradt az előszobában. S akkor utána kellett futnom az egyik színű cipővel, hogy a másikat levessük róla. Nehogy véletlenül kétféle cipővel menjen el. Nem véletlen a *Felemás zokni* című kis tárcája sem, mert ez is előfordult...*

T.G.: — Gondolom, az anyának a legnagyobb tragédiák közé tartozott ez.

Anya: — Jaj, szegénykém, még az utolsó évben is, amikor itthon volt írni... Én anynyira bánom... Ha vissza tudnám csinálni... Állandóan kifűztem a cipőjét neki. Mert ő csak kilépett belőle s utána csak belelépett. Hát persze, hogy akkor a kérge

mindig milyen volt. Meg mindig kipucoltam neki a cipőjét. Ha én azt vissza tudnám csinálni! Csinálhatna tőlem, amit akar... Soha rá nem szólnék többet. De hát ki gondolta?

T.G.: – Az ember az édesanyjától ezt elfogadja. Ki korholja, ha nem ő? Ez olyan természetes...

Anya: – Egyszer panaszkodott rám a Zsuzsinak, már az utolsó évben, hogy mondd meg az anyának, legalább ő ne szekáljon engem... Szóval, amíg a Zsuzsi még nem volt gimnazista Pécssett, addig hárman mentünk el hazulról. De volt, amikor neki korábban kellett beérnie. Valamit még meg akart kérdezni vagy csinálni, tán nem volt meg a matekleckéje, nem tudta megoldani itthon. A Hanák Ottóval mind a ketten nagyon buták voltak a matekhoz, meg a kémiát nem szerették. Az ablak felé fordították őket kémiaórán, hogy ne zavarják a többieket, mert úgyis tudták, hogy őket az nem érdekli, meg nem is szeretik. Aztán délben, ha olyan volt az ebéd, akkor elment a menzára, ha nem volt fogára való, akkor nem ment el.

T.G.: – Az Árpád utcába jártak ők is?

Anya: – Igen. Az Ottóval nagy vidáman elbeszélgettek odáig, aztán onnét haza jött...

Apa: – Külön szobája volt...

T.G.: – Akkor már itt laktak?

Anya: – Igen. Ötvennyolcban vettük a telket, '59-ben raktuk az alapot, akkor azt hagytuk egy évig állni, úgyhogy mindenkinek megsüllyedt a padlója, nekünk egyedül nem, '61 nyarán költöztünk be. Hétezer forinttal kezdtünk házat építeni. Én akkor gimnáziumba jártam, '58-ban érettségiztem. Előtte egy parasztházban laktunk, de ott még az ablakot sem engedték megjavítani, fürdőszobát sem csinálhattunk. A bácsi mogorva ember volt, de a felesége még később is idejárt hozzánk, ha lehetett suttyomban, még az István ballagásakor is idejött délután egy kis ajándékot hozni neki. Meg mikor megnősült, akkor is...

T.G.: – Tényleg, emlékszem arra, István utalt rá, hogy volt olyan, akit Szekszárdon szeretett, de esetlenül udvarolt neki.

Anya: – Nem is tudott udvarolni neki, mert ő nem merte megszólítani. Egy másik fiút kért meg, hogy kérdezze meg tőle, szóba állna-e vele?

Apa: – Van is egy ilyen novellája.

Anya: – A Margit. Meg abban a versben is, ami Szekszárdról szól, a Képeslapban, amit Mészöly Miklósnak ajánlott. Abban is benne van, hogy a Fasor, ahol az a lány lakott, akit szerettem. Nagy diákszerelem volt, soha nem teljesült be, ezért ezt nem tudta elfelejteni. Őbenne ez mindig bennmaradt. N. Edit. Valahova Kaposvárra ment férjhez. Szép lány volt, de olyan kis rátarti. Buta-büszke volt. Istvánnak mindig a szépek tetszettek. Ez volt az első szerelme. Én tudtam. Este azt mondta: – Sétálok egyet, anyukám, de soha fél kilencnél tovább el nem maradt. Nem ment se-

hova, nem tudott táncolni... De volt úgy, hogy elment nyolc óra felé, s akkor tudtam, veszi az irányt a patak felé, mert a patak szélén laktak, ahol a Fasor és a patak találkozik. Elment arra, elsétált, egy kicsit ácsorgott az ablaka alatt, hátha meglátja legalább az árnyékát, s akkor haza jött. Őneki ez volt az udvarlás. Szóval a lány elutasította. Bátortalan volt.

T.G.: – Hogyan alakult az élete később?

Anya: – Hatvanhatban végzett. Aztán katona lett Hódmezővásárhelyen. Egyhetes katona volt, amikor azt írta: „ha vasárnap nem jössz, Anyukám, talán meg is halok”. S én gyorsan összepakoltam magam, és mentem. Aznap beosztották konyhásnak, és nem jött. Agyonnyaggattam már az ügyeletes tisztet, de nem jött, s akkor én elindultam megkeresni. Akkor már hivatásos állományban voltam, nem féltem én attól, hogy ott állnak géppisztollyal. Támláztak a fiúk. Eltévedtem, az ezredparancsnok meg látta, hogy ott megyek. Behívott az irodába, hogy mit csavargok itt. Mondtam neki, hogy ne haragudjon, de én itt vagyok kilenc óra óta, most már fél tizenkettő van, kettőkor el kell hagynom a laktanya területét, és Szekszárdról azért jöttem ide, hogy lássam a fiamat. Vittem neki a csomagot. Csak később tudták meg, hogy én rendőrtiszt vagyok. Amikor nem tudtam menni, úgy küldtem csomagot, hogy neki egy nagyobbat, és akkor még hat kisebbet, hogy a rajból mindenki kapjon. Aztán hatvanhétben az egyetemre került.

T.G.: – Ekkor kezdett publikálni?

Anya: – Először odaadta a verseit a Vörös László tanár úrnak, és az odaadta az Iliának, mert az volt a versrovat vezetője. Rá egy évre lett a főszerkesztő, egészen addig, amíg rá nem unt arra, hogy örökké piszkálták. Akkor lett Vörös László, őket váltották le. A Tóth Béla lett a főszerkesztő. S akkor írtak Istvánnak, olvastam a levelet, hogy remélik, őket is támogatni fogja. Addig, míg ez a társaság lesz, azt mondta, addig én egyetlenegy verset nem adok a Tiszatájnak. Nem is adott, csak mikor az Annus Jóskaék átvették.

T.G.: – No és közben, úgy lassan el is szakad a fiú hazulról. Hogy élük ezt meg?

Anya: – Nem szakadt el ő mitőlünk. Nem szakadt el. Egyetemista korában is minden héten három-négy levelet írt. Levelet? Borítékot küldött. Vagy a boríték lehajtó részére belülről odaírt pár sort, vagy a vizsgaidőszakban rajzolt a feladó helyére. A kezdetén rajzolt egy vizet, és akkor kilátszott egy keze, melléje írta az osztályzatot. Ott volt egy ötös. Aztán már a karja, megint. Mikor már a víz tetjén járt, tudtam, hogy holnap-holnapután itthon van, mert vége a vizsgaidőszaknak. Mindig csak az osztályzatot írta melléje. Ha még ott volt, hogy S.O.S., akkor azt jelentette, hogy küldjek gyorsan pénzt neki, mert elfogyott.

T.G.: – S ezt az édesapa tudta? Ezeket a titkos, egyezményes jeleket?

Apa: – Általában. De közben még kínlódtuk a házat...

Anya: – No, nem mindig, mert voltak dolgok, amit nem mondtam meg. Én a fize-

tésemből taníttattam őket, ő kénytelen volt a többit állni. Most is kellene csináltatni a házon, de amíg nem lesz meg a síremlék, addig nem is merünk a pénzhez nyúlni.

Apa: – Ígéret van a várostól, hogy megcsinálja az önkormányzat...

Anya: – De valahogy úgy érezzük, hogy nem merjük megkérdezni, mintha tolokadás lenne. A polgármester felírta, amikor voltunk megköszönni, hogy ilyen szépen eltemették. Hogy jaj, hát ő erre nem is gondolt, hogyhát természetesen ez az ő gondjuk. Tünde is azt mondta, hogyha most kijön Istvánnak a kötete, akkor nem tudja, hogy mit csináljon... Határ Győzőék hívták őket Angliába. Hetente írnak nekik.

T.G.: – *Egy picit visszatérve. Amikor megjelentek versei, ő elhatározottan költő akart lenni, vagy magyartanár? Vagy mind a kettő?*

Anya: – Ő tanár nem akart lenni. Soha nem akart. De ő azért választotta az egyetemen a magyart és az oroszot, mert ő jó író akart lenni. Ő erre készült, erre van tehetsége, ő ehhez ért, máshoz nem ért, és ő ezt akarja csinálni. Sokkal többet írt volna, hogyha őt sokszor nem ítélték volna hallgatásra. Most, mikor a halála után összeszedettem az újságcikkeket, a kritikákat, egyebet, ami nekem megvolt, meg most a padlásról hoztak le egy csomót, amit majd megtisztogatok, kiválogatom, most vettem észre, hogy bizony, voltak évek, amikor egy szó se volt róla sehol. Meg volt esetleg egy megjelenése. És ez főleg a nyolcvanas években volt, de a hetvenes évek végén is. Esetleg a Tiszatájban. Sok mindent elvittem Tündének, meg ide a könyvtárba is lemásolni, mert akkor nekik nem kell kutatni.

T.G.: – *Tényleg, az első kötet, mikor tudták meg, hogy meg fog jelenni?*

Anya: – Hát már ígérették neki. Először a Szépirodalmihoz került, két évig feküdt talán ott. Mert benne volt a *Székelvények*, *A Jantra hídján*, meg a *Bolgárok*, amit nem akartak kiadni. Akkor onnan átkerült a Magvetőhöz: elkérte a Szépirodalmitól, és nagy boldogan visszaadták neki, csak hozza nyugodtan oda, de a Magvető is kivette ezt a három verset, vagy még egyet, talán a *Vörösmarty* részletét.

Apa: – Meg a *Karácsonyt*...

Anya: – A *Karácsonyt* ő nem akarta megjelentetni. A Népszabadság csak rövidítve jelentette. Most megjelent valamiben, másban. Megjelent. Kötetben nem. Szóval a *Magdolna-zápor* '75-ben jelent meg. Szegeden kaptuk meg tőle...

T.G.: – *Hogy jött vele haza?*

Anya: – Akkor ő már Szegeden lakott. Előtte két évig itthon laktak Tündével. A másik szoba az nagyobb, az volt az övék. Hatvankilencben nősült. Másodéves volt. Félévkor. Hát az is egy olyan dolog, hogy meglátta ezt a lányt, ez megtetszett neki, beleszeretett. S nem hiszem, hogy a Tünde először annyira férjhez akart menni. Itt volt nálunk a félévi szünetben, s akkor ment haza az édesanyjához. Előtte már éreztem, hogy lesz valami, mert egy üres borítékon csak annyit írt: „Hajdúból

ötös, Tündével kibékültem, pénzem viszont egy fillér sincs. Akkor sejtettem, hogy Tünde a félévi szünetben nálunk lesz. Akkor vette is el. Egész a buszmegállóig a Tünde elutasította, másnap elmentünk, István meg én szalagkitűzőre, és mikor megjöttünk, mondja az apuka, hogy kaptál egy táviratot Gyönkről. Mert akkor Tünde édesanyja épp Gyönkön volt az ifjúsági nevelőintézetben. Elment kerékpárral Gyönkre. Nem jött meg. Már a közlekedésieket elküldtem Gyönkig... Visszajöttek, és mondták, hogy nem lehet baj, nem látták sehol. Másnap aztán bejöttek hozzám a hivatalba a nászasszonnyal. Leültettek, és Istvánkám megmondta, hogy szombaton esküsznek. Nem tudom, mit válaszoltam, de arra emlékszem, annyit mondtam, jól gondolják meg, nálunk nem divat a válás, meg mindenfélét mondtam. Ők sokat kuncogtak utána rajtam, hogy én őket hogy helyretettem, hogy kioktattam őket. S akkor a beosztottaim féltettek egész héten. Azt hitték, hogy megbolondulok, mert úgy jöttem-mentem, mint aki csak testben van ott, lélekben nem. Állandóan valaki mellettem volt. Kérdeztem tőle, most te itt mit akarsz? Attól félek, hogy rosszul leszel. Előtte volt egy idegkimerültségem. Agyondolgoztam magam... Egyedül voltam hat helyett az egyik héten... Féltettek engem borzasztóan. De aztán nem történt szerencsére semmi. Úgyhogy a végén nagyon szép kis esküvő lett.

T.G.: – Szegeden hol tudtak ők lakni? Kollégiumban?

Anya: – Nem. Istvánkám albérletben lakott. Abban az évben Rittenspornnal, aki katonatársa is volt, s aki Párizsban van. Aki aztán a japán lányt vette el. Ezen a lányon keresztül került ő kapcsolatba Leningrádban a nyugati kollégistákkal, mert a keletiek külön laktak, a város másik részén, a nyugatiak meg túl, a szigeten. Ez a Rittensporn már az édesanyja méhében is idegen nyelveket tanult, az édesapja tudósító volt. Állandóan külföldön éltek. Csak a gimnáziumot végezte itthon. Fél évig volt kint Moszkvában, és mert utazni. István is el mert menni a balti államokba, de messzebb nem, és Moszkvát nem szerette. Visszamenekült Leningrádba. Neki Moszkva valahogy rideg volt. S akkor a (Rittensporn) Gáboron keresztül megismerkedett a Jurival, ezzel a japán lánnyal. Ennek voltak szovjet barátai. Az igazi nagy barát, Oszip, vele úgy barátkoztak össze, ő hordta neki a szamizdatot. Ő most Kanadában él, ott tanít az egyetemen. Voltam a szüleinél vendégségben. Oszipnak hol volt állása, hol nem, bár nagyon művelt fiú volt. Akkor munkakerülésért bevarrták, söprögette a leningrádi utcát. Így került kapcsolatba a szamizdatosokkal. István így remek jó ismeretségekre tett szert. Megismerte a tiltott Ahmatovától kezdve mindet, még a sírjához is elmentek. Én is voltam velük Ahmatova sírjánál Leningrádban, és mindenhova elmentünk, ahova tilos volt, oda is...

T.G.: – Mint BM-es, nem féltette ettől?

Anya: – Nem féltettem, bár utána jöttem rá, hogy engem is figyeltek és kísérték a Vörös Nyílon. Pénteken odaértem, de csak hétfőn jelentkeztem. Ott aztán úgy or-

dított velem egy alhadnagy, hát énvelem még úgy nem kiabáltak az életben soha. Mondom, mondd már neki, kisfiam, hát én is rendőr vagyok, magasabb rendfokozatom van, mint neki, hát hogy beszél ő itt velem. Micsoda dolog ez? A nagy ordítózásra bejött az illető hölgy parancsnoka is, s azt mondja, hogy már péntek este óta ott van nála az én másik lapom. S akkor leesett a húszfillér...

Apa: – Nagy volt a bizalom...

T.G.: – *Egy dolog szöveget ütött a fejembe. Mennyire féltette a fiát? Azt biztosan látta, hogy egy fajta ellenzéki is van benne. Egy fajta más gondolkodás.*

Anya: – Megmondom. Én féltettem, hogy úgy ne essen baja, valami komolyabb, hogy ne kezdjék ki. Mert mikor a *Székelyek* megjelent, odaült az asztalunkhoz T.J.. Előtte soha nem ült le ebédre oda, ahol én ültem. Az irodalmat értékelte. S úgy kanalazza a levest, és azt mondja: – Maguk székely származásúak? Mondom: – Miért? A Székelyek című versből gondolja? Azt mondja, honnan tudom, hogy abból gondolja? Mondom, csak onnan gondolhatja, de nem vagyunk székely származásúak. A férjem szekszárdi, ő tiszta magyar, én meg az isten tudja milyen származású vagyok. Énbennem minden van a lengyeltől a szlávig, az osztráktól a szerbig. Mert csupa ilyen név, hogy Schubert meg Petrits, meg Stirszky meg Berett, ez egy se magyar név. Ezek voltak a nagyszülők. Miért, mondom, mi nem tetszett benne? Féltreértette? Abban mi van? Azt félti, hogy a székelyek eltűnnek. Kint járt Kisszékelyben, meglátta a gyönyörű kézimunkáikat s az megragadta őt. Hát én tudtam, hogy egészen másról szól, de miért mondjam azt?! Bántották volna, és ref-es lehetett volna. De azért nem mertek hozzányúlni. Békén hagyták, csak elhallgattatták. Mellőzték. Hatszor felterjesztették József Attila-díjra és mindig kihúzták. És Szegeden a vezetés nem törődött vele az utóbbi pár évig.

Apa: – Volt olyan, hogy az iskolából kitiltották szegényt.

T. G.: – *Az egyetemről?*

Anya: – Nem, hanem hívták, amikor már a Kincskeresőnél volt. Az egyetemen, ott mindenki nagyon szerette. A Deme Laci bácsitól kezdve... Azt mondom, Laci bácsi, aztán fiatalabb, mint én, meg az Ilia Miska is fiatalabb, mint én. Most derült ki, mindig azt hittem, olyan egykorúak lehetünk. Szegeden mondták, hogy már megbánták. Ezek, a szekszárdiak, I. J., Z. L., ezek örültek, hogy elment...

T. G.: – *Akkoriból nem emlékszem rá. Nem tűnt föl, hogy van egy költő Szekszárdon, bár igaz, katona voltam.*

Anya: – Nem tűnt föl a megyei tanács művelődési osztály vezetőjének sem. Ott volt a Kortárs, amiben akkor bemutatták Istvánt. Költőtalálkozó volt a Babitsban. Czine Mihály, aki ezt vezette, átment a gimnáziumba, s mondta Istvánnak, hogy te miért nem jössz át? Azt mondja: – Ahova engem nem hívtak, én oda nem megyek. S akkor Czine elment a megyei tanácsra, L-hoz és kérdőre vonta. Ahelyett, hogy örülne, hogy a városnak van egy ilyen költője, még annyit se tesz meg, hogy meg-

hívja a költőtálalkozóra? Olyanokat meg tudott hívni, akiket sehol nem jegyeznek, és akkor őt nem hívja meg. Erre áthívatta Istvánt magához, és alaposan letolta, hogy miért nem mondta meg neki... Most őmiatta kikapott. Azt mondta István: – Énmiattam nem tetszett kikapni. S akkor meglátta, hogy a könyvespolcán ott a Kortárs, s mondta neki, tessék csak megnézni, még ott volt hátul a fényképe is Istvánnak, ott mutattak be engem. Azt mondja, ja, azt én nem olvastam. – Akkor már értem, hogy miért nem hívott meg engem. Szegény gyereket még ő tolt le. Hát nem állunk ki a központba és doboljuk ki, hogy ő költő. Még most is van, aki megkérdezi, hogy kit gyászolok?

T. G.: – Ő ennek ellenére nagyon szerette Szekszárdot. Mindig azt tapasztaltam, hogy soha nem is akart lélekben elszakadni. Jól éreztem ezt?

Anya: – Jól. Hogy ő milyen boldog volt, amikor tudott magának két hetet szakítani, vagy ha meghívták egy író-olvasó találkozóra. Általában a verseinek, műveinek vázát itt készítette el. Otthon csak még formálta.

T. G.: – Hogyan dolgozott? Mit érzett ebből a családból?

Anya: – Ó, hát mi csak azt éreztük, inkább hallottuk...

Apa: – Az ajtó csukva volt, a zene szólt...

Anya: – A komolyzene szólt, az ajtó rése alatt kijött a pipafüst, néha egy kicsit énekelgetett is mellé. Reggel elrohant a boltba valami itókéért. Akkor én málnát mindig tettem el a fagyasztóba, ő azzal kevert magának málnás vodkát, de máskor bort vagy sört hozott. Később kérdezte: – Anyukám, van már ebéd? Sajnos, nem étkezett rendszeresen...

Apa: – S amikor itt volt, nagyon szeretett sétálni. A barátokat fölkereste, a könyvtárt rendszeresen.

Anya: – A könyvtárosokkal mindig sírunk egy sort, ha megyek... Ha megyek könyvet cserélni, mindig behívják magukhoz. A Judit előveszi a leveleit, amit írogatott neki, hogy most jövök. Vagy az a fránya eső már megint eltolta az ásást...

Apa: – Mindig készült az ásásra. Nagyon szerette a kertet, a virágos kertet...

Anya: – Valóban, csak legyen szép vadvirág, nagy-nagy csokrot szedünk... Így is mindig hét vázával szokott neki virág lenni a sírján. Ma két vázát ugyan hazahoztunk, most csak öttel van. Dehát majd lesz, amikor csak hárommal lesz, mert éppen olyan virágsezon lesz... Dehát sokan szemétdombnak nézik a sírját. Mára is azon dühöngtünk éppen, hogy megkerülték a sírt, s odahúztak egy csomó lehullott falevelet meg göröngyöket, meg mindent. Hát miért ne oda tegyék? Hát ott áll ez az árva kis sírocsonk... Mi sem akarjuk előbb megcsináltatni, mint majd a halálának egyéves évfordulójára, ha nem csináltatja meg a város. Legföljebb szerényebb lesz. Úgy gondoltuk, hogy a Farkas Pali... De egy sima valami nem illik oda az Augusz-síremlék elé. Én egy követ képzeltem el, amin egy angyal dombormű van, mert ő csak az angyalokban hitt. Most is lóg egy angyalka a fejfáján karácsony óta. Az író-

gépén, a legelsőn is, ami itthon van. Otthon, az ő szobájában, meg az írógépén is sorban angyalképek...

T. G.: — Ha jól tudom, ő nem volt vallásos, csak hinni szeretett.

*Anyá: — Szeretett volna. Megkereszteltettük őket, de nem kaptak vallásos nevelést. A kórházban minden éjjel volt mellette valaki. Egyik éjjel felült, s mondja a Zsuzsinak: — Zsuzsikám, imádkozzunk! És csak egy imát tudtak, az Én istenem, jó istene-met, mert amikor én tanfolyamon voltam, akkor az édesanyámhoz vittem őket Tolnára, amikor kicsik voltak. Ezt anyukám tanította nekik. Ők ezt csinálták, mert a nagymamát nagyon szerették, ő is ragaszkodott hozzá, hogy minden évben legalább két hétre adjam oda őket... Zsuzsival egymásba karoltak, s így összetették a kezüket, s elimádkozták ezt. Egy másik éjszakán meg mondta: — Húzzuk ki ezt is, meg ezt is. Hadd legyen már vége... De aztán vasárnap még haza akart jönni. Akkor futkároztunk fűhöz-fához, hogy haza jöhessen. Nem engedték haza, azt mondta a főorvos, meghal a szállítás közben, vagy a lépcsőfordulóban, a mentőben. De ő méltón akart meghalni, nem kiszolgáltatva. Tudod, Gábor, az a tudat, hogy haza mehet, még ha meg is hal út közben. Azzal a tudattal elindulni, hogy ő haza megy, már az is jó lett volna. S akkor nem adták ki. Bevitettük a CD-jét, addig nem kérte, mert úgyis fárasztja... Ott szólt a zene, a amikor ő meghalt, akkor járt le a lemez. Még egy-két akkord s vége. Hétfőn este még felhívta a Benyik atya, akivel együtt voltak még egyetemisták, felhívta, hogy beszélgetni akar vele. Előtte való hétfőn István még felhívott, bizakodott, hogy jó a ct-m. Annyira bizakodott, hogy nem merték elmondani neki, mert ő mindig reménykedett, bár már megírta a sírversét. S akkor a Benyik atyának mondtam, hogy a kórházban van. Na, mondta, akkor be-megyek hozzá. Előtte mondtá meg nekem a főorvos, hogy talán az éjfél sem éri meg. Mondom, ha látni akarja, akkor menjen most. — Hát most is lehet? — Éjjel-nappal lehet hozzá menni. S bement. Utána felhívott engem, s azt mondja, felad-tam neki az utolsó kenetet. Az István megérthette, mert imára kulcsolta a kezét. Hú, mondom, te jó isten, s utána többet ki se nyitotta a szemét. Egész kedden hal-doklott, és szerdán háromnegyed tízkor halt meg. Mondom, hogy miért mondtam neki, hogy menjen be? Azóta lelkiismeret-furdalásom van. Hogy szegényben tuda-tosult, hogy itt a vég, hogy ő már haza többet soha nem mehet... Azon a délelőttön a Tünde meg a Zsuzsi megszervezték, hogy a kislányt hazulról elviszik, hogy ne lás-son engem sírni, amikor énvelem közlik majd, hogy meghalt. Megkíméljük leg-alább egy-két napig. A Tünde egyedül akar velük lenni, hogy a kislánynak meg-mondja, meghalt az édesapja. Tamás megtudta, de Ági rettentő apás volt, ők na-gyon-nagyon szerették egymást, róla írta az *Könyörgés lányom életéért* című verset. Egyik barátjukhoz vitték el, nem is hozták meg, amíg mi ott voltunk, de amikor ha-za vitték, már sejtett valamit. S másnap bement az apja szobájába, leírt egy verssza-*

kot, s következő nap még egy versszakot. Írt egy verset az édesapja emlékére. Azt mondja, nagymama, tudod, ki kellett írni magamat...

ÉDESAPÁM EMLÉKÉRE

Élt egyszer egy ember,
neve: Baka István.
De sajnós, már nem
szerepel a listán.

Híres költő volt,
Élt negyvenhét évet.
Kár, hogy ily gonoszul
vette el tőlünk az élet.

1995. IX. 23.

Nagynak és Nagypának szeretettel: Ági.

Baka Ágnes

T. G.: – Egészen döbbenetes számomra ez.

Anya: – Ez egy kicsit helyrebillentette őt. Karácsony óta egyre többször emlegeti, mert többször volt itthon, egy-egy hétre haza jön. Azért mondom, hogy haza, mert az apja is mindig haza jött. Neki is mindig mondom, ha kérdezi, hogy haza jöhettek, hát persze, teneked ez úgy otthonod, mint a szegedi. Te itt itthon vagy. Úgy tanítottam a gyerekeket, hogy az az otthon, s ez az itthon. A Szekszárd az itthon, a Szeged az otthon. Én nem sajátíthatom ki a gyerekeket, akármennyire imádom őket. Mikor Ági született, ide született, az első fürösztestől kezdve sok mindent én csináltam, az édesanyja még kórházban volt. S amikor István már Szegeden volt, az Ágicát mi neveltük, mert Tünde hét hónapig volt a kórházban, s az alatt a hét hónap alatt Ági a mi gyerekünk volt. Mindennap mentünk a kórházhoz, nem akartam, hogy a gyerek elszakadjon az édesanyjától. Mi megfiatalodtunk szinte a gyerektől, annyira élveztük, hogy van egy ilyen picikénk. Később olyan szépen szavalt, mint az édesapja, csak ő izgulós volt...

T. G.: – Egy picit visszatérve, volt-e Istvánnak olyan verse, műve, amelyért itthon kritika érte? Vagy másként tetszett volna jobban?

Anya: – Olyan volt, amitől féltünk, de hogy másként tetszett volna, olyan nem volt. Attól féltünk, hogy esetleg visszaüt majd valami módon, hogy őneki hátránya lesz belőle. Így is éppen elég hátránya volt, azért, mert ő nem tartozott semmilyen párthoz, semmilyen klikkhez. S valóban, ő nagyon magányos volt hosszú ideig Sze-

geden is, mert nem állt be a sorba, nem hagyta magát befolyásolni. Más volt az ízlése, más volt az elképzelése arról, hogy mi az igazság. A becsületről más volt az elképzelése. Mert neki az is becstelenségnek számított, hogy mást gondolok, és mást cselekszem. Volt, akivel ilyesmi miatt majdnem öltre mentek, pedig Istvánkám nem volt verekedős, aztán évekig nem beszéltek egymással, s mégis csodálatos szép nekrológot írt róla...

Apa: – Most találkoztunk vele a Katona József Színházban... Most volt április 26-án a drámafordításának bemutatója.

Anya: – Istenem, azok a szép jambusok, milyen nagyon örült volna, ha láthatja...

T. G.: – *Hadd kérdezzek valamit, ami nem annyira személyes. Csak egy gondolat. Mi a véleményük, Szekszárd, szülővárosa, hogyan, mivel segíthetné azt, hogy méltó emlékezete maradjon?*

Apa: – Ha a síremléket megvalósítanák, amit ígértek... Egy emléktáblát erre a házra. Gondoltam arra, amennyire most az önkormányzat és a megye is elismerték, azért elnevezhetnék például ezt az utcát róla.

Anya: – Na, de egyelőre nincsen tervbe véve...

T. G.: – *Arra is gondoltam, lehet, hogy föl kellene vetni, mi lenne, ha egy Baka István-díjat alapítanánk az Új Dunatájjal?*

Anya: – Az biztos, hogy az megőrizné az emléket... A régiek úgysem akarták, hogy odakerüljön. Mindent kitaláltak, csak nehogy az István ide kerüljön. Ő egy Tiszatáj-jellegű irodalmi lapot szeretett volna csinálni, olyan színvonalút. És ő talált is volna hozzá embereket. Ő azt szerette volna, hogy amit ő Szegeden csinált, hogy a fiatalokat, akik indulók, valaki kézbe vegye őket, tanítsa őket. Elindítsa őket a pályán. Azt mondja, nem igaz, anyukám, hogy Tolna megyében nincsenek tehetségek. Van egy-kettő olyan, akit én nem mernék megjelentetni, különb verseket írnék én náluk, de ő úgy gondolta, hogy igenis, itt kell, hogy legyenek olyanok. Gondolta, hogy irodalmi kört alakít ki, nem maga köré, de hát ő megszervezi, hogy legyen irodalmi élet Szekszárdon, ne legyen olyan kispolgári, olyan elmaradott. Ne legyen utolsó megyeszékhely, legyen első. Miért ne lehetne? Nagyon sok tehetség van a városban meg a megyében. S ő ezt szerette volna csinálni. És ezt nem hagyták neki. Szinte örültek, hogy elment. Ott meg aztán azért nem örültek, mert ott nem esett hasra. Dlusztus Imre volt az első, aki azt mondta, hogy István Szeged Juhász Gyulája. Utána aztán átvette ezt a mostani polgármester is, aki kezdte őt megbecsülni... Borzasztó gyorsan ment el.